

РАЗЛИЧИЕТО НА ДЕЦАТА, ЛИШЕНИ ОТ РОДИТЕЛСКА ГРИЖА – СОЦИАЛЕН СТЕРЕОТИП ИЛИ РЕАЛНОСТ

д-р Искра Петкова

Медицински университет – Плевен

DIFFERENCE OF CHILDREN DEPRIVED OF PARENTAL CARE- SOCIAL STEREOTYPE OR REALITY

Iskra Tsankova Petkova

Medical university – Pleven

РЕЗЮМЕ: Разгледани са резултатите от проведено проучване на общественото мнение с цел е да се установи съществуват ли стереотипи и предразсъдъци за различието на децата, лишени от родителска грижа, отглеждани и възпитавани в специализирана институция. Показани са предвидените съвместни мероприятия в дейностния план на проекта “Хайде заедно”, реализиран в рамките на програма “Родителско участие в образованието”. Отчетени са промените в нагласите и преодоляването на негативните стереотипи и предразсъдъци на участниците от целевата група към децата от специализираната институция.

Ключови думи: *стереотип, нагласи, предразсъдъци, деца, проект.*

ABSTRACT: Results from performed public opinion survey are examined, in order to establish possible stereotypes and prejudices to difference of children, deprived from parental care and raised and educated in specialized institution. The planned joint actions in the Action Plan of the project “Let’s together”, implemented within the framework of the program “Parental participation in education”. Changes in perception and surmount of negative stereotypes and prejudices in participants from the target group towards children from specialized institutions are detected and reported.

Key words: *stereotype, perception, prejudice, children, project*

Терминът стереотип има гръцки произход и означава *stereos* – твърд и *typos* – отпечатък. В своята същност той има значение за схематизиран, устойчив, емоционално оцветен стандарт на възприемане, представяне, мислене и поведение на личността или на дадена социална общност.

Основава се на личния, груповия и обществения опит, поради което може да бъде в различна степен адекватен на действителността. [1, 481]

Социалният стереотип като термин е въведен в социологията и социалната психология от Уолт Липман през 1922 г. и означава предубедени представи, модели за обществото, мнения за етнически, социално-класови, професионални и други групи, като еталони на “масовата култура”. [1, 481] Още тогава е било известно, че хората са склонни да формират предразсъдъци и стереотипи и на тяхната основа да се възприемат индивиди и групи.

В книгата си “Обществено мнение” Уолт Липман пише, че възприемането на света и личния опит се направляват от клишета, които се наследяват от собствената култура. С клишета, които се използват се обяснява собственото и чуждото поведение на личността. Те могат да бъдат вкарани и използвани във всяка сфера на обществения живот. [2]

Стереотипите представляват система от навици, която мотивира еднаквото поведение при еднакви обстоятелства.[3] В по-съвременната литература социалният стереотип се използва и като синоним на лъжливи, клиширани представи за етнически групи, свързани с расови и национални предразсъдъци. [1, 481]. Чрез него се закрепва както положителният, така и отрицателният опит на хората. Така се обяснява относителната му едностранчивост и ограниченост, способността му лесно да се превръща в предразсъдък, който в своята същност е “траен, привичен лъжлив възглед“ [3]. Именно тези качества на социалния стереотип, които са тясно свързани с емоционалната страна на възприятията, го правят елемент на пропаганда, която често въздейства върху масовото съзнание.

В случая тази страна на социалния стереотип представлява интерес за определяне нагласите и отношението на обществото към децата, лишени от родителска грижа и отглеждани в специализирана институция.

Изследване нагласите и отношението на обществото към децата, лишени от родителска грижа

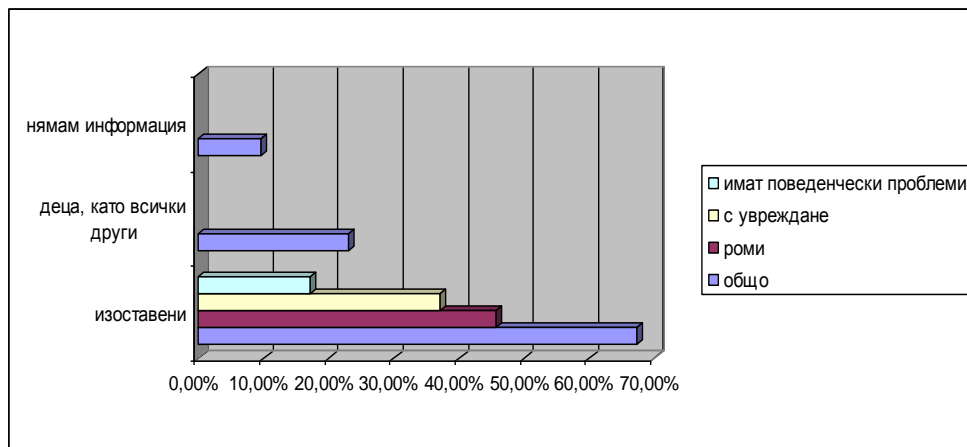
Съвместен проект “Хайде заедно” на Сдружение ”Училищно настоятелство – Детелина”, Дом за деца, лишени от родителска грижа “Детелина” – гр. Плевен, Дружество “Знание” и Кметство с. Рибарица, общ. Тетевен се осъществи в рамките на програма “Родителско участие в образованието”. Изборът на населено място за реализирането на проекта не е случаен, тъй като с. Рибарица е планинско селище в Национален парк “Централен Балкан”. Жителите му се занимават предимно със скотовъдство, земеделие и туризъм. Самоопределят се като етнически българи и се гордеят както с природните забележителности на родния си край, така и с

историческото си минало. В региона няма специализирана институция за деца.

Преди стартирането на проекта се проведе проучване на общественото мнение, с цел е да се установи съществуват ли стереотипи и предразсъдъци за различието на децата, лишени от родителска грижа, отглеждани и възпитавани в специализирана институция. Анкетирани са общо 52 жители на населеното място, на възраст от 25 до 55 години, като от тях 17 са мъже, а 35 са жени.

Като цяло анкетираниите имат представа какви деца се настаняват за отглеждане и възпитание в специализирана институция. Само 9,62% от тях казват, че нямат информация. Общо 67,30% от анкетираниите определят децата като изоставени, като 45,72% от тях съотнасят децата към ромската общност, 37,14% ги определят като деца с увреждане, а 17,14% казват, че са изоставени, защото имат поведенчески проблеми. Само 23,08% смятат, че децата от специализираните институции са “деца, като всички други” (виж фиг. №1). Въпреки това по време на анкетата всички изразяват съжаление и съчувствие към съдбата на тези деца.

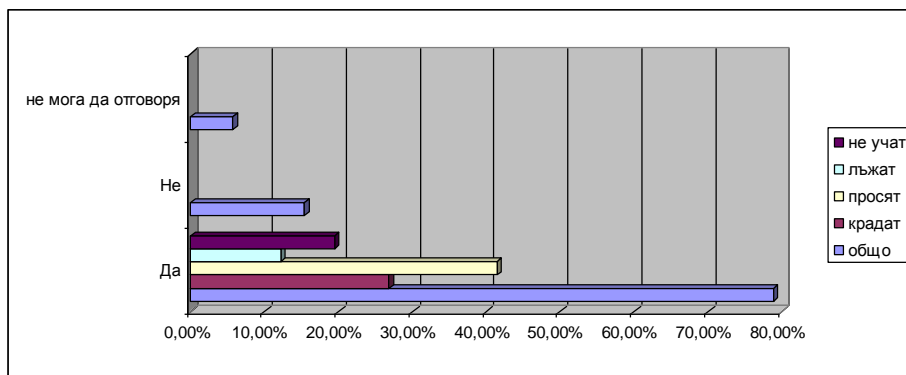
фиг. №1 – Резултати от отговорите на въпроса: “Какви са децата, лишени от родителска грижа?”

Една голяма част от участниците в анкетата – 78,85%, приемат, че децата, лишени от родителска грижа, са различни от другите. Различието те определя в това, че децата: крадат – 26,83%, просят – 41,46%, лъжат – 12,20%, не искат да учат – 19,51%. Прави впечатление, че 7,70% от тези, които на първия въпрос са ги определили “деца, като всички други”, сега търсят различието в тях и го съотнасят към нежеланието им да учат. Също така 3,85% от анкетираниите, които на първия въпрос са отговорили, че нямат информация, сега също определят различие, като ги поставят в групата на

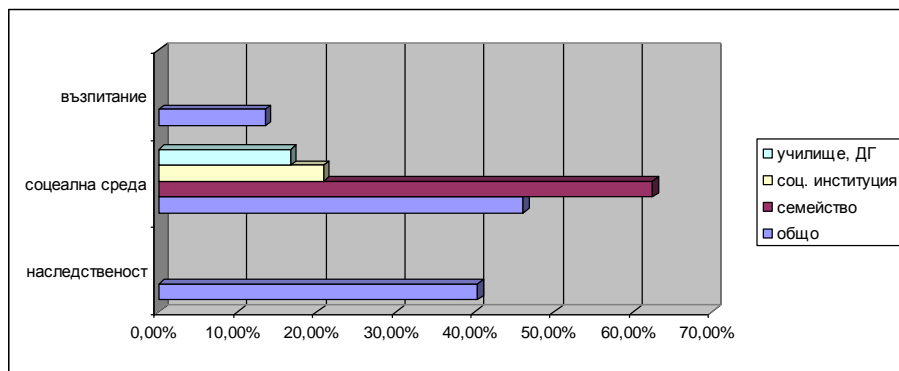
децата, които просят. Не могат да отговорят на въпроса 5,77% от анкетираните, а само 15,38% не мислят, че децата, лишени от родителска грижа, са различни (виж фиг. №2).

Резултатите показват, че анкетираните търсят различията на децата, лишени от родителска грижа, преди всичко в поведението им.

фиг. №2 – Резултати от отговорите на въпроса: “Смятате ли, че децата, лишени от родителска грижа са различни?”

Следващият въпрос е свързан с мнението на анкетираните за причините, породили проблемите на децата, лишени от родителска грижа. На този въпрос запитаните са дали повече от един отговор (виж фиг. №3).

фиг. №3 – Резултати от отговори на въпроса: “Кои са причините за проблемите на децата?”

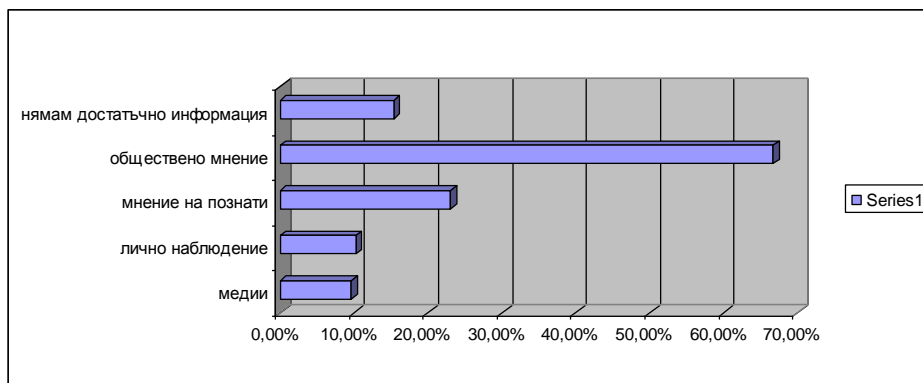
Проблемите на децата, лишени от родителска грижа, почти по равно, се обуславят от наследствеността – 40,38% и средата – 46,15%. Повече от половината от тях - 62,50% търсят причините в семейството на детето, 20,83% казват, че причините са в специализираната институция, а 16,67% смятат, че отношение към проблемите на децата, лишени от родителска грижа имат училището или детската градина. Само 13,47% от анкетираните

отдават значение за ролята на възпитанието при формирането на поведението на децата. На този въпрос никой от анкетираните не се е въздържал от отговор.

Тези резултати показват, че анкетираната група лица определя проблемите на децата, които имат предимно поведенчески характер, като наследствени или ги търсят в семейството и специализираната институция.

На въпроса “Откъде имате информация за поведението на децата?” анкетираните отдават най-голямо значение на общественото мнение – 66,67%. В отговорите те се позовават на: “така казват”, “чух, че...”, “говори се, че...”. Само 10,26% споделят, че имат лични наблюдения за поведението на такива деца, а 9,26% казват, че по тази тема се информират от медиите. Прави впечатление, че тези които отговарят, че нямат информация по първи и втори въпрос, на този въпрос също посочват, че нямат достатъчно информация (виж фиг. № 4).

фиг. № 4 – Резултати от отговори на въпроса:

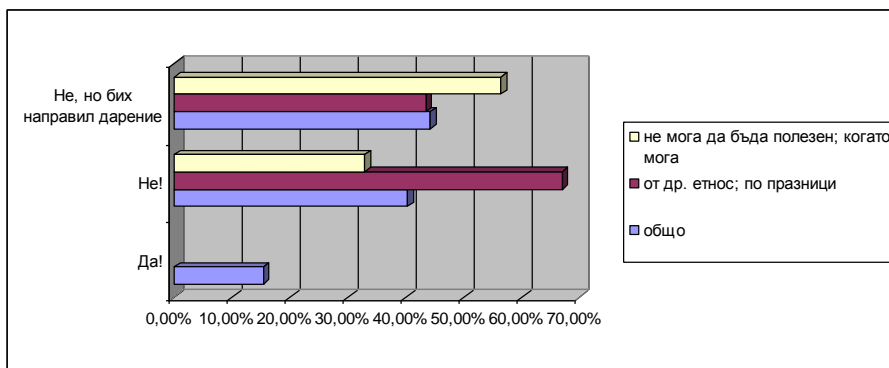
“Откъде имате информация за поведението на децата?”

Обобщени тези резултати дават основание да се твърди, че мнението на анкетираната група силно се влияе от изградените стереотипи в обществото за поведението на децата, лишени от родителски грижи.

Готовността си да приемат дете, лишено от родителски грижи в дома си заявяват само 15,38% от анкетираните. Категорично отричат да приемат в дома си такова дете 40,38%, като 66,67% от тях мотивират отказа си с това, че детето е от друг етнос. Така са отговорили почти всички, които определят като причина за изоставянето на децата в специализирана институция, техният етнически произход. Другите 33,33% обясняват, че не могат да помогнат на такова дете (“Не мисля, че мога да му бъда полезен!”). При отговорът на този въпрос се обособява друга група анкетираните – 44,24%, която отговаря, че не биха приели дете от специализирана институция в дома

си, но биха му помогнали като направят дарение по време на празниците – 43,47% от тях и 56,52% при възможност (виж фиг. №5).

фиг. №5 – Резултати от отговори на въпроса:

“Бихте ли приели в дома си дете от специализирана институция?”

Причина за по-голямата част на отговорите свързани с неприемане на децата се основава на предразсъдъци, свързани с етническия им произход.

Проект “Хайде заедно”

Тези резултати от анкетното проучване дават основание като цел на проекта да се определи “Изграждане на умения за интеркултурно взаимодействие на различни социални и етнически групи”. Задачите са свързани с: опознаване живота, бита и културата на различни социални и етнически групи; създаване нагласа за приемане уникалността и индивидуалността на другия; преодоляване на бариери в общуването, както при децата, така и при възрастните.

Целевата група на проекта включва 25 деца 5-7-годишни от специализираната институция и 15 деца и техните семейства от Целодневна детска градина с. Рибарица, общ. Тетевен.

В дейностния план са предвидени съвместни мероприятия: “Хайде да се запознаем” – среща за запознаване на участниците; “На гости в детската градина” – съвместни игри и занимания; “Разкажи ми пак” – вечер на приказката; “При нас е весело” – спортен празник; “Това е моят празник” – празнични обичаи от различни етноси; на гости в “Мечото училище” – посещение на “Еко център – Рибарица”; посещение на историческа местност; “Аз и моите нови приятели” – съвместна изложба; “Можем заедно” – празнична вечер; “Елате ни на гости” и “Очакваме ви с радост” – гостуване в специализираната институция.

В резултат на осъществяването на основните дейности на проекта се наблюдава значителна промяна в нагласата и отношението на участниците от целевата група към децата от специализираната институция. Родителите

споделят, че: сега вече не изпитват съжаление към тези деца, а разбират и приемат тяхната уникалност и индивидуалност; независимо от етническият им произход те с удоволствие биха приели дете от специализираната институция в дома си и имат желание да продължат контактите си с него в бъдеще. Те са на мнение, че в резултат на осъществяването на дейностите по програмата от проекта децата им, а и те самите са преодолели бариери в общуването, обогатили са знанията си за културата на друг етнос.

Всичко това дава основание да се твърди, че:

са изградени нагласи за приемане на деца с различна етническа принадлежност, отглеждани и възпитавани в специализирана институция;

преодолени са негативни предразсъдъци и стереотипи, по отношение на различни социални групи и етноси;

формирани са умения за комуникация на хора от различни етноси и различен социален статус, чрез изграждане на трайни взаимоотношения между тях.

Литература:

1. Bulgarski tulkoven rechnik. Andreychin, L., Georgiev, L., Ilchev, St., Kostov, N., Dopulnen i preraboten ot Popov, D., Nauka i izkustvo, Sofiya, 1994 g.
2. www.kaminata.net/stereotipi-i-predrazsadatsi
3. www.t-rechnik.info